

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת אמור

ג' באייר

גם בשבתות שבספירה, אם נערכת בבית הכנסת ברית מילה, או שמתפלל שם אחד מבעלי-הברית (אביהבן, הסנדק והמוהל), וכן אם נוכח במקום חתן בשבעת ימי המשתה (שנשא בל"ג בעומר, או מהספרדים הנוהגים בנישואין מל"ד בעומר ואילך) – אין אומרים 'אב הרחמים'!

פרקי אבות – פרק ב.

יום חמישי,

ח' באייר

תענית 'חמישי'.

יום שני,

ה' באייר

תענית 'שני' קמא².

1) לוח כולל-חב"ד. ולגבי שבת מברכים סיון, ראה ב'התקשרות' גיליון תתכ"ז עמ' 10-11, שמדברי הרבי בהוספות לשר"ע אדה"ז (הישן, ח"ב ס"ע 877) יוצא, שגם אז אם יש בה מילה אין אומרים 'אב הרחמים'.

2) במדינות אשכנז נהגו להתענות בימי שני וחמישי ושני שאחרי

פסח וסוכות לפי שחוששין שמא מתוך משתה ושמת המועד באו לידי עבירה, וממתניים עד שייצאו חודשי ניסן ותשרי (טושר"ע ושו"ע-אדה"ז ס"י תצב). ואין מברכים את המתענים בשבת מברכים החודש, ולא בשבת ר"ח אייר וחשוון (שו"ע אדה"ז שם ס"ד). בימינו אלה אין נוהגין בתענית בה"ב, גם (ואדרבה – בעיקר) בחוגי החסידים [למרות שכ"ק אדמו"ר בעצמו היה מתענה בהם, ובחודש אייר תשמ"ח אף אמר בהם 'דברי כיבושין', שמהם נלקחו הדברים הללו]. כמובן, הנוהגים להתענות [שהרבי נמנה עמהם, כאמור] – ימשיכו במנהגם הטוב, ואין להתיר להם אלא לצורך, כמו בשל חולשת בריאות הגוף, אך חובת הכל היא להוסיף ב"מי רצון" אלו [בכל ענייני תורה ומצוות, כיוון שהם 'מי רצון'] בקו השמחה בגלוי, ב'פיקודי ה' ישרים, משמחי לב" – 'התוועדות' תשמ"ח ח"ג עמ' 258.

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'לב

ערב שבת קודש

פרשת אמור

ב' באייר התשע"ד

יוצא לאור על-ידי

מכון ליובאוויטש שעל-יד

צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

"הו זהירין ברשות"

הו זהירין ברשות, שאין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן. נראין כאוהבין בשעת הנאתן ואין עומדין לו לאדם בשעת דוחקו (פרק ב משנה ג)

פירוש רבנו עובדיה מברטנורא:

הו זהירין ברשות - אתם, המתעסקים בצורכי ציבור, אף-על-פי שאתם צריכים להתוודע לרשות כדי לפקח על עסקי רבים, הו זהירים וכו'.

פירוש כ"ק אדמו"ר:

השאלות במשנתנו: א) לכאורה אין בהוראה זו עניין לעבודת ה', ופשיטא שאינה הנהגה של מילי דחסידותא. ב) לכאורה אין זו הוראה השווה לכל נפש, שהרי היא מכוונת רק לאנשים כאלה שיש להם עסק עם השלטונות. ג) בפרק ראשון שנינו "ואל תתוודע לרשות", דהיינו שיש להשתדל לא להיות ידוע ומוכר לשלטון; וכאן אומר שיש להתעסק עמם, אלא באופן של זהירות.

והביאור:

"רשות" הם ה"שליטים" שבאדם - שכלו ומידותיו. ואמר "הו זהירין ברשות", כי האדם מוכרח וזקוק ל"שלטון" זה, אך עליו להיות זהיר בו. כי לפעמים מתאווים המוח והלב לדבר בלתי-רצוי, ואז על האדם לדעת שאף שהן "מקרבין לו לאדם" ו"נראין כאוהבין", הרי זה "לצורך עצמן" ול"הנאתן" בלבד.

ובאופן אחר קצת יש לומר, דהכוונה ב"רשות" לשלטון של היצר הרע, והפירוש ב"מקרבין לו לאדם" ו"נראין כאוהבין" מבואר על-פי הידוע שאחת מתחבולות היצר הרע היא להופיע כ"אוהבו" של האדם וכמו ש"מסכים" לו בכל אשר יעשה, גם בהנהגה טובה, אלא שמשפיע עליו לעשות הנהגה זו מתוך פנייה, או בקרירות, בדרך "מצוות אנשים מלומדה". על-ידי כך הוא לוכד את האדם ברשתו עד שמסיתו גם לדברים אסורים רחמנא-ליצלן.

ועבודה זו היא במילי דחסידותא, כי ממידת הדין רשאי האדם לא לעסוק כלל עם ה"רשות" דהיצר הרע (ובלבד שיהיה שלם במעשה בפועל); אך במידת חסידות הוא חייב להתעסק עם היצר הרע כדי להפכו לטוב, וכמאמר רז"ל "בכל לבבך - בשני יצריך". אלא שעליו לעשות זאת מתוך זהירות יתירה - "הו זהירין ברשות".

ועל דרך זה יש לומר בפירוש "ואל תתוודע לרשות": צריכים להתעסק עם ה"רשות", כנ"ל, אך לא באופן של "דעת", מלשון התקשרות והתחברות.

ויש לומר עוד שהכוונה ב"רשות" היא ליצר הטוב - השכל והמידות דקדושה. במקרים מסויימים אין לציית אפילו ל"רשות" זה - דהיינו כשנדרשת מיהודי עבודה של מסירות נפש שלמעלה מטעם ודעת. וזהו "שאין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן" ו"נראין כאוהבין בשעת הנאתן": מצד כוחותיה הגלויים של הנשמה (שכל ומידות) רצונה בעבודה המביאה לשלמותה (השלמות דשכל ומידות); ולא מסירת נפש - ביטול ושלילת מציאותה. ומכל מקום הרי זה רק "נראין כאוהבין", כי על-ידי העבודה של מסירות נפש מגיע לו לאדם אמיתית הטוב וההנאה.

[ההוכחה לדבר: ידוע שה"בית יוסף" היה צריך להישרף על קידוש השם, אך בגלל סיבה מסויימת נענש ולא זכה לכך. העובדה שנשאר בחיים אפשרה לו לכתוב את השולחן-ערוך; ובכל-זאת נחשב לו הדבר לעונש. הרי שמסירת נפש היא נעלית יותר אפילו מחיבור השולחן-ערוך, שכל בית-ישראל עד סוף כל הדורות הולכים לאורו].

(משיחת מוצאי שבת-קודש פרשת תזריע-מצורע תשל"ט - על-פי רשימת השומעים, ביאורים לפרקי אבות (א) עמ' 96-95)

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ב' באייר ה'תשע"ד - ט' באייר ה'תשע"ד

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ב' באייר	הלי נדרים פרק יג. הלי נזירות..	הלי מכירה פרק ה.	מ"ע צה. צב. מל"ת רט.
ש"ק	ג' באייר	פרק ג-ה.	פרק ו.	מל"ת רב. רג. רד.
א'	ד' באייר	פרק ו-ח.	פרק ז.	מל"ת רה. רו. רח. רז.
ב'	ה' באייר	פרק ט-י. הלי ערכין וחרמין..	פרק ח.	מ"ע צג. קיד.
ג'	ו' באייר	פרק ב-ד.	פרק ט.	מ"ע קטו. קטז. קיז.
ד'	ז' באייר	פרק ה-ז.	פרק י.	מ"ע קמה. מל"ת קי.
ה'	ח' באייר	פרק ח. תהי ידך וגוי. ספר זרעים והוא ספר שביעין.. הלי כלאים..	פרק יא.	מל"ת קיא. רטו.
ו'	ט' באייר	פרק ג-ה.	פרק יב.	מל"ת רטז.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן וציצית ותפילין	זריחה	סוף זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	ד' 120 לפני הזריחה	ד' 72 לפני הזריחה							
ו', ב' באייר	3:38	4:36	5:00	6:02	9:14	12:38	1:12	7:21.4	7:47
ש"ק, ג' באייר	3:37	4:35	4:59	6:01	9:14	12:38	1:12	7:22.1	7:48
א', ד' באייר	3:35	4:33	4:58	6:00	9:13	12:38	1:12	7:22.8	7:49
ב', ה' באייר	3:34	4:32	4:57	5:59	9:13	12:38	1:11	7:23.5	7:49
ג', ו' באייר	3:33	4:31	4:56	5:58	9:12	12:38	1:11	7:24.3	7:50
ד', ז' באייר	3:31	4:30	4:55	5:57	9:12	12:38	1:11	7:25.0	7:51
ה', ח' באייר	3:30	4:29	4:54	5:56	9:11	12:37	1:11	7:25.7	7:52
ו', ט' באייר	3:28	4:28	4:53	5:56	9:11	12:37	1:11	7:26.4	7:53

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש
אמור	6:44	8:00	7:00	8:02	6:52	8:03	7:01	8:01
בהר	6:49	8:05	7:05	8:08	6:57	8:09	7:06	8:07

עורך אחראי: לוי יצחק שייקביץ • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעלייד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 6084000, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474 אינטרנט:

דילוג, קפיצה ו"לכתחילה אריבער"

ה"דילוג" וה"קפיצה" של חג הפסח אינם עניין חד-פעמי אלא נמשכים גם לאחריו • עניין זה מרומז בהולדת הרבי המהר"ש, בעל ההוראה ד"לכתחילה אריבער", דווקא בחודש אייר, שבו סופרים ספירת-העומר, שהיא לכאורה ב"סדר והדרגה" • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

להיות באופן של "לכתחילה אריבער"⁸, שזו היתה דרכו המיוחדת של אדמו"ר מהר"ש – "א בעל-שם'סקע הנהגה"⁹, ועד שנקרא על שם הנהגה זו – בעל הנהגה ד"לכתחילה אריבער".
ובהקדים דיוק הלשון "לכתחילה אריבער" – ובשתיים:

א) ההתחלה ("לכתחילה") צריכה להיות באופן ד"אריבער", כלומר, אף שיש ב' דרכים בהנהגת האדם על-פי התורה, הנהגה בסדר והדרגה, והנהגה של דילוג ("אריבער") למעלה מסדר והדרגה, ויש מקום להתחיל בהנהגה שעל-פי סדר והדרגה ואחר-כך לבוא לאופן ודרך הנהגה של "אריבער"¹⁰, מכל מקום, ישנה ההוראה ונתינת כוח של נשיא בישראל (בעל יום ההולדת דב' אייר) שיש להתחיל מיד באופן של "אריבער".

ושייכת לכל ענייני העבודה במחשבה, דיבור ומעשה, שבכל העניינים צ"ל באופן ד"לכתחילה אריבער".
8) אג"ק אדמו"ר מהרי"צ צ"ח עמ' תריז. לקו"ש ח"א עמ' 124. ועוד.
9) סה"ש תש"ב עמ' 87. לקו"ש ח"ד עמ' 401. ועוד.
10) וכמפורש בהתחלת הפתגם: "די וועלט זאגט אז ווען מ'קען ניט ארונטער, גייט מען אריבער", היינו, שיש הנהגה באופן שהולכים "ארונטער", ומובן, שגם הנהגה זו היא ע"פ התורה, דאל"כ, מאי קמ"ל בהמשך, אלא, שהנהגה זו היא ע"פ ההגבלה שמצד טבע העולם (כפי שנבאר ע"י הקב"ה) – די וועלט זאגט כו" (והחידוש הוא שצ"ל הנהגה שלמעלה מטבע העולם – "לכתחילה אריבער").

א. מהעניינים המיוחדים ביום השבת-קודש זה – שערב שבת (שמכין ענייני השבת, כמאמר רז"ל¹¹ "מי שטרח בערב שבת יאכל² בשבת") הוא ב' אייר, יום ההולדת³ של אדמו"ר מהר"ש⁴ אשר, בשנה זו מתחילה שנת הקנ"ז ("זקן"⁵) להולדתו (ב' אייר תקצ"ד – ב' אייר תש"נ).

ולכן, הרי זה זמן מסוגל להוסיף מכאן ולהבא בלימוד תורתו וקיום הוראותיו אשר הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו⁶, ומתחיל מהוראה העיקרית, בפתגמו המפורסם שכללות הנהגה⁷ צריכה

1) ע"ז ג, סע"א.
2) להעיר, ש"אכילה" ("יאכל") כוללת כל צרכי האדם, וצרכיו הגשמיים והרוחניים גם יחד, כמודגש באכילה כפשוטה שבה תלוי חיות האדם, שע"ז נעשה קישור וחיבור הנשמה בגוף. ומוזה מובן ש"יאכל בשבת" (ע"י הטירחא דערב שבת) קאי על כל ענייני השבת, ובפרט העניינים העיקרים שבו, כמו, "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל", "להקהיל קהילות בכל שבת ושבת" (יל"ש ר"פ ויקהל), כבהתוועדות זו שמתאספים כו"כ מישראל, אנשים, נשים וטף – שקשורה במיוחד עם העבודה ד"טרח בערב שבת".
3) להעיר שביום ההולדת "מולו גובר" (ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח ובקורבן-העדה. וראה בארוכה סה"ש תשמ"ח ח"א עמ' 331 ואילך. ח"ב עמ' 398 ואילך).
4) "היום יום" ב' אייר. ובכ"מ.
5) בביאור המעלה המיוחדת ד"זקן" – ראה ספר-הליקוטים (דא"ח להצ"צ) ערך זקן (עמ' רמא ואילך). וש"נ.
6) לשון אדה"ז באגה"ק סז"ד.
7) לא רק הוראה בעניין פרטי, אלא הוראה כללית הקשורה

"ולא תחללו" – אל תעשו חלל והפסק ביניכם לבין אביכם שבשמים עליידי חטאים ועוונות.

עוד פירוש:

"ולא תחללו" – אל תגרמו שיהיה חלל ומקום ריק מהשראת השכינה עליידי גסות הרוח, שכן הגאווה דוחקת, כביכול, את רגלי השכינה.

(לקוטי תורה ויקרא עמ' לג)

* * *

"ולא תחללו" – מלשון חולין. גם ענייני החול צריכים להיעשות "על טהרת הקודש".

"ולא תחללו" – מלשון "כי ימצא חלל". אין להרבות להתעסק בענייני חול, שערכם לגבי הקודש הוא כערך הגוף לגבי הנפש, והם בבחינת מוות.

(אור התורה ויקרא עמ' תקפב)

וספרתם לכם ממחרת השבת (כג,טו)

"וספרתם לכם" – זו העבודה של בירור הנפש הבהמית, הארת ה'לכם'.

"ממחרת השבת" – זו בחינה שלמעלה מהזמן, למעלה מ'שבעת ימי ההיקף' של בריאת העולם. ובלשון החסידות: "למעלה מסדר השתלשלות".

"וספרתם לכם ממחרת השבת" – הכוח לברר את השפל ביותר, המידות המושחתות של הנפש הבהמית, בא דווקא מהגבוה ביותר, "למעלה מסדר השתלשלות". כי כן היא המידה: כל הגבוה-גבוה יותר – יורד למטה-מטה יותר.

(לקוטי שיחות כרך א עמ' 269)

חמץ תאפינה (כג,יז)

בחג-הפסח חמץ אסור בהחלט, שכן חמץ רומז להתנשאות, ולפני בירורה של הנפש-הבהמית עליידי ספירת העומר ייתכן שהתנשאות כלשהי, גם התנשאות דקדושה, תביא גאווה וגסות-הרוח. ואילו בחג השבועות, לאחר העבודה של ספירת העומר, אין לחשוש מכך, ולכן שתי הלחם הם חמץ.

(ליקוטי-תורה – במדבר, עמ' טז)

והניף הכהן אותם על לחם הביכורים... על שני כבשים (כג,כ)

נותן שתי הלחם על גבי שני כבשים, ומניח שתי ידיו מלמטן, מוליך ומביא מעלה ומוריד (מנחות פ"ה מ"ו)

כבשים, שהם מסוג החי, נעלים יותר מלחם, צומח. מדוע אפוא ניתנו שתי הלחם על-גבי הכבשים? אלא, כשהניף הכהן את הלחם ואת הכבשים, העלה והגביה אותם לשורשם, ושם הלחם נעלה יותר. כידוע, הצומח אמנם יורד במדרגה לגבי החי, אבל עובדה זו עצמה מוכיחה ששורשו גבוה יותר, על-פי הכלל "כל הגבוה-גבוה ביותר, יורד למטה-מטה יותר" (וזו הסיבה שהחי ניזון מהצומח, וכן שלחם מזין יותר מבשר).

(ליקוטי-תורה – ויקרא, עמ' לט)

פרשת אמור

פרשת אמור

ההוראה משם פרשתנו - 'אמור' - בעבודת ה': אמור, הרבה באמירת דברי שבח ולימוד זכות על כל יהודי באשר הוא.

והרי הדברים קל־וחומר: אם הדיבור בגנותו של הזולת מעורר ומגלה את הרע שבו, שלכן אמרו רז"ל (ערכין טו) שלשון הרע "קטיל תליתאי" (המספר, השומע והאדם שעליו מדברים) - על־אחת־כמה־זוכמה שהדיבור בשבחו של הזולת מגלה את הטוב שבו.

(ליקוטי שיחות, כרך כז, עמ' 158)

אמור אל הכוהנים בני אהרון... לנפש לא יטמא בעמיו (כא,א)

"הכוהנים בני אהרון" - אלו אנשי מעשה, המוכיחים את העם ומעוררים אותם לתשובה. שכן אהרון הוא איש החסד, וגם אנשים אלו עסוקים בעשיית חסד רוחני.

"לנפש לא יטמא בעמיו" - אדם כזה, כשהוא עומד בתוך "עמיו" ומוכיח את הבריות, עליו להיזהר לבל יתגאה מכך ולבל יהיו לו פניות אישיות, שכן דברים אלו מטמאים את נפשו.

(אור־תורה, עמ' מב)

ולאחותו הבתולה... לה יטמא (כא,ג)

בזוהר כאן פירש את הפסוק על גאולתם של ישראל: הקב"ה עתיד 'לטמא' את עצמו, כביכול, כדי להעניש את אדום ולגאול את ישראל, כנאמר (ישעיהו סג), "וכל מלבושי אגאלתי".

יש להוסיף על זה: הדבר כבר היה לעולמים בשעת יציאת מצרים, שאז ירד הקב"ה בכבודו ובעצמו למצרים, שהיתה מלאה גילולים, כדי לגאול את ישראל. ולא עוד, אלא שגם כעת, בזמן הגלות, כאשר בני־ישראל שקועים בטומאת ארץ העמים, שוכנת השכינה איתם בתוך טומאתם.

(אור־תורה ויקרא, עמ' תקעח)

* * *

בוא וראה כמה גדולה חיבתם של ישראל לפני המקום. שהרי החטא אינו פוגם אלא בכוחות הגלויים של הנפש, אך לא בעצם הנפש; ואף הגלות, שהיא תוצאה של חטאי ישראל, אינה שייכת אלא בכוחות הגלויים בלבד. ובכל־זאת מוכן הקב"ה 'לטמא' את עצמו, כביכול, כדי להוציא יהודי מן הגלות, אף שמדובר בכוחותיו הגלויים בלבד ולא בעצם נפשו.

(ליקוטי שיחות, כרך ז, עמ' 157)

ולא תחללו (כב,לב)

"תחללו" - מלשון חלל ומקום פנוי.

ועל־פי זה דרוש ביאור בנוגע ליום הולדתו של אדמו"ר מהר"ש בב' אייר: מהי ההסברה שהולדתו של אדמו"ר מהר"ש, בעל ההוראה ד"לכתחילה אריבער", היא בהתחלת חודש אייר (ב' אייר) - בזמן שבו מודגשת העבודה של ספירת־העומר, שהיא באופן של סדר והדרגה דווקא, ולא באופן של "אריבער"?

ג. ויש לומר הביאור בזה:

בציווי ספירת־העומר כתיב¹⁶ "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה" (והניף את העומר גו' ממחרת השבת¹⁹) שבע שבתות גו" - שהכתוב אינו מפרש היום בחודש, בששה־עשר יום לחודש הראשון, כי אם, "ממחרת השבת", "ממחרת יום טוב הראשון של פסח"²⁰, שבו מודגש שכללות עניין ספירת־העומר²¹ הוא בהמשך ("למחרת") לחג הפסח.

ועניינו בעבודת האדם - שהעבודה דספירת־העומר היא בהמשך לעבודה דחג הפסח:

עניינו של חג הפסח הוא - כשמו - "על שם הדילוג והפסיחה... עשו כל עבודותיו... דרך דילוג וקפיצה"²² ("אריבער"), ומתחיל מהדילוג ש"נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם"²³, "לא עלידי מלאך כו' אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו"²⁴, כמבואר בדרושי כ"ק אדמו"ר נ"ע²⁵ (ממלא מקומו של בעל יום ההולדת) ש"בכבודו ובעצמו" קאי על מלכות דאין־סוף ועצמות אין־סוף שלפני הצמצום. ובהמשך לזה באה העבודה של ספירת־העומר - שהספירה היא לאחרי ובהמשך לדילוג והקפיצה של פסח ("ממחרת השבת"²⁶), היינו, שהדילוג

שכללותם הוא עניין הקרבנות, קירוב להקב"ה.

(19) שם, יא.

(20) פרש"י עה"פ.

(21) ועד לסיומו וחותרו - "עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום והקרבנתם מנחה חדשה לה'" (שם, טז) - "שהכתוב לא תלה חג הזה (חג השבועות)... בכמה ימים לחודש רק בחמישים לעומר" (שו"ע אדה"ז אור"ח רסתצ"ד), היינו, חמישים יום ממחרת יו"ט הראשון של פסח.

(22) פרש"י בא יב, יא.

(23) הגש"פ פסקא "מצה זו".

(24) שם פסקא "ויוציאנו".

(25) ראה סה"מ אעת"ר עמ' עה. המשך תער"ב ח"ב עמ' תתקכד. סה"מ תער"ב ע"ו עמ' סז.

(26) כולל גם כפי שפסקא נקרא בשם שבת, "ממחרת השבת" -

(ב) כיוון שההנהגה של "אריבער" היא "לכתחילה", הרי זו "התחלה" (לכתחילה) גם בנוגע להנהגה ד"אריבער", כלומר, גם כשמתחיל באופן של "אריבער", צריך לידע שזוהי התחלה בלבד, ולאחרי זה צריך לילך ולהוסיף ("לכו מחיל אל חיל"¹¹) בתנועה של "אריבער" לגבי ה"אריבער" שלפני זה, וכדלקמן.

ב. ויש לבאר זה בהקדים הקשר והשייכות שבין דרכו המיוחדת של אדמו"ר מהר"ש ("לכתחילה אריבער") ליום הולדתו בהתחלת חודש אייר¹²: עניינו המיוחד של חודש אייר - שכל הימים שבו, כל אחד ואחד מהם קשור עם מצווה אחת מיוחדת, מצוות ספירת־העומר (מה־שאינן בחודש ניסן שלפניו וחודש סיון שלאחריו, שמצוות ספירת־העומר היא רק בחלק מהימים בחודשים אלה)¹³.

ותוכן עניין ספירת־העומר בעבודת האדם: ידוע¹⁴ שקרבן העומר, שבא משעורים, מאכל בהמה, רומז על "הקרבן" נפש הבהמית, ובמשך מ"ט הימים של ספירת־העומר מבררים את כל פרטי המידות של נפש הבהמית, ז' מידות כפי שכל אחת כלולה מז' מידות, שבכל יום נעשה בירור מידה פרטית: חסד שבחסד, גבורה שבחסד וכו'¹⁵, היינו, שהעבודה היא בסדר והדרגה, צעד אחר צעד כו', עד שמגיעים לשלמות העבודה ב"וספרתם לכם גו' שבע שבתות תמימות תהיינה"¹⁶ שהבירור והזיכרון ("וספרתם" מלשון בהירות¹⁷) הוא באופן של תמימות ושלמות¹⁸.

(11) תהלים פד, ת.

(12) ובפרטיות - ב' אייר, היום הראשון שבו מתחילה העבודה דהימים הפרטיים ובפ"ע חודש אייר, לאחרי "ראש חודש" שכולל גם כל ימי החודש.

(13) ראה אה"ת בהעלותך עמ' שסז. לקו"ש ח"א ס"ע 263 ואילך. ועוד.

(14) ראה לקו"ת אמור לה, ב ואילך. במדבר יא ואילך. ובכ"מ.

(15) ובפרט להדעות שהסדר הוא מלמטה למעלה - מלכות שבמלכות עד חסד שבחסד (ראה סידור האריז"ל במקומו. ועוד), שבו מודגש עוד יותר שהעבודה היא בסדר והדרגה.

(16) אמור כג, טו.

(17) לקו"ת אמור שם.

(18) להעיר מהשייכות לשיעור הרמב"ם דב' אייר - "מצוות עשה להיות כל הקרבנות תמימין ומובחרין" (ריש הל' איסורי המזבח), שרומז על ה"תמימות" בכל ענייני העבודה

ספק אם השמחה בראייתו היא בכל הלב".
אולם הרבי - באהבת כל ישראל הגדולה שלו - שלל זאת ואמר, כי מכיוון שברכת שהחיינו נאמרת גם מספק (ולכאורה כוונת הרבי לב"ח באורח חיים סימן כט: "דברכת שהחיינו שבאה על שמחת לבו של אדם יכול לברך אף על פי שאינו ודאי דחייב לברך..."), ומכיוון שעל פי תורה ישנו ציווי של אהבת ישראל - הרי אין ספק שיהודי אכן שמח בראיית חברו.

והוסיף עוד שני דברים הראויים לציין:
(א) אף שאין נוהגים לברך שהחיינו על ראיית חברו - בוודאי לא מקפידים על זה שרוצה לברך שהחיינו, ועונין אמן בלב שלם.

(ב) אם אמרו שהחיינו פעם אחת - בית דין מתנה עליהם והרי זה באופן של "פעולה נמשכת".

מבצע תפילין

בתורת מנחם (כרך נ' עמ' 16) הובאו דברי הרבי בקשר למבצע תפילין: "קיבלתי מכתב חריף... היפך דברי הרמב"ם כו".

כנראה זהו המכתב שצילום ממנו הופיע ב'צדיק למלך' (חוברת ז' עמ' 357) - שעל-גביו כתב הרבי את תשובתו (ומשם נעתקה לאגרות

קודש כרך כד עמ' שני-שנא). באריכות יותר דובר אודות הנ"ל בשיחות חג-השבועות וש"פ בהעלותך תשכ"ז, וש"פ בראשית תשכ"ח.

להתמיד בתשובה...

בעניין הוראת - ופתגם רכותינו ש"עתה ביחוד צריך לעשות תשובה" (הובא ונתבאר גם באגרות קודש כרך ה' עמ' ד), יש להצביע על מספר השוואות מקבילות:

(א) בחבור התשובה להמאירי (עמ' 533) בתוך טעמי המנהג לתקיעת-שופר של מוצאי יום הכיפורים כתב, שזהו להורות שגם ביציאת יום הקדוש צריך להתעורר לתשובה כמו בתחילת ימים הנוראים.

(ב) בכלבו סימן ע:

"ובמוצאי יום הכיפורים חוזרין להנהגתם הגשמית וחוזר גם השטן בתוכם. ולפיכך תוקעין - כדי לערבו".

(ג) בספר עוללות אפרים דייק מדברי רש"י על הפסוק "ויקהל משה - למחרת יום הכיפורים", שלא רק ביום הכיפורים צריכים להיות חוזרים בתשובה, אלא גם אחר יוה"כ צריכים הם להיקהל יחד ולחזור בתשובה.

וקפיצה דפסח הולך ונמשך בכל ימי הספירה²⁷, ויתירה מזה, מיום ליום הולך ומיתוסף עוד יותר, כמודגש גם בכך שלא סופרים המספר הסידורי (יום שני, יום שלישי וכו'), אלא המספר כולל ("היום שני ימים", "שלושה ימים וכו'), היינו, שבכל יום ויום מימי הספירה ישנם בשלימות כל הישגי הימים שלפני זה,

ועליהם מוסיפים עוד יותר, ועד שבאים לשלימות "יום החמישים", שהוא באין-ערוך (דילוג וקפיצה) לגבי מ"ט ימי הספירה (כמבואר בליקוטי-תורה²⁸).

ונקודת הביאור - שהדילוג והקפיצה של חג הפסח אינו עניין חד-פעמי (שבפסח נמצא יהודי במצב של דילוג וקפיצה, ואחר-כך חוזר למצב של מדידה והגבלה), אלא הולך ונמשך בתמידות²⁹, היינו, שנמצא תמיד בתנועה של דילוג וקפיצה, ובעילוי אחר עילוי, ומתוך תנועה זו ממלא תפקידו ושליחותו בעבודתו לקונו בכל הפרטים ופרטי פרטים, ובנידון-דין, שגם העבודה המסודרת של ספירת-העומר בכירור פרטי המידות חדורה ונעשית מתוך דילוג וקפיצה.

ועניין זה (שהעבודה בכל ימי הספירה היא באופן של דילוג וקפיצה) מודגש גם בנוסח ה"רבונו של עולם" שאומרים לאחרי ספירת-העומר - "ואטהר ואתקדש בקדושה של מעלה (וממשיכים לפרט בפרטיות יותר) . . . ולתקן את נפשותינו ורוחותינו ונשמותינו (כל פרטי הדרגות דנפש, רוח ונשמה)

בח' שלמעלה גם משבת (ראה שער-האמונה פט"ז. אורח"ת אמור עמ' תתסח"ט. ועוד). ועד כדי כך חשובה הדגשה זו (שהספירה היא "ממחרת השבת") - שלא מתחשבים בכך שלשון זה יכול להתפרש באופן בלתי-רצוי, כפירוש הצדוקים (ראה אורח"ת שם).

(27) נוסף לכך שגם בלא"כ התחלת הספירה (ממחרת יו"ט הראשון של פסח) היא עדיין בחג הפסח - יום שני דפסח, אשר, כיוון שנקרא בשם "פסח", הרי עניינו הוא דילוג וקפיצה, ועד לדילוג וקפיצה גם בערך דילוג וקפיצה שבים ראשון של פסח, דאם לא כן, אי אפשר לקרותו יום שני דפסח, ועד"ז בימי הפסח שלאח"ז, עד לאחרון של פסח (בחוף לארץ), במשך כל השבוע הראשון דהספירה (ראה בארוכה שיחת אחרון-של-פסח שנה זו).

(28) במדבר שם.
(29) כידוע שהפעולה דחג הפסח על כל השנה היא לא רק באופן שהארתו נמשכת על כל השנה (כבכל המועדים), אלא באופן שחג הפסח עצמו נמשך על כל השנה (ראה לקו"ש ח"ה עמ' 173 ואילך).

כו' ולטהרנו ולקדשנו³⁰ בקדושתך העליונה (לא רק ב"קדושה של מעלה" סתם, אלא "בקדושתך", ובזה גופא "בקדושתך העליונה") אמן סלה" (באופן של קיום³¹ ונצחיות³²) - שאין דילוג וקפיצה יותר מזה שהאדם התחתון מטהר ומתקדש בקדושתו של הקב"ה.

ועבודה זו נעשית גם כן הכנה לחג השבועות - שעלידי הדילוג והקפיצה של כל מציאותו (בכל פרטי ז' המידות כפי שכל אחת כלולה מז' מידות) להיטהר ולהתקדש בקדושתו של הקב"ה, נעשה מוכן וראוי לקבלת התורה מחדש, שנעשה ייחוד ננסת-ישראל עם הקב"ה³³ בעילוי שבאין-ערוך.

ועוד ועיקר - שהעבודה של ספירת-העומר נעשית הכנה לחידוש במתן-תורה לעתיד-לבוא, "תורה חדשה מאיתי תצא"³⁴ מאיתי" דייקא, על-דרך מה שנאמר³⁵ "כי כולם יידעו אותי", שמתגלה שלימות הייחוד ד'ישראל וקב"ה כולא חד ממש³⁶ - כי, הדילוג והקפיצה של ספירת-העומר כולל גם דילוג וקפיצה מהגלות אל הגאולה, כמודגש בתפילה שאומרים תיכף ובסמיכות לברכה³⁷ והספירה: "הרחמן הוא יחזיר לנו עבודת בית המקדש למקומו במהרה בימינו אמן סלה"³⁸.

(30) ויש לומר, ש"לטהרנו ולקדשנו" (בהמשך ולאחרי התיקון דנפש, רוח ונשמה) קשור עם הגילוי דחי' ויחידה - ע"ד המבואר בהחילוק שבין טהרה לקדושה, שטהרה היא בבחי' הכלי וקדושה היא בבחי' האור (ראה לקו"ת דרושי יוה"כ"פ ע"ג ואילך. ספר הליקוטים (דא"ח להצ"צ) ערך טהור (עמ' א"י ואילך)).

(31) "קיום הדבר ואמיתותו" (חדא"ג מהרש"א לסנהדרין קי, סע"ב).

(32) "כל מקום שנאמר נצח סלה ועד אין לו הפסק עולמית" (עירובין נד, א).

(33) ראה זח"ג צו, סע"א ואילך.

(34) ישע"י נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

(35) ירמ" לא, ג.

(36) ראה זח"ג ע"ג, א.

(37) ויש לומר, שהברכה קאי גם על התפילה "הרחמן הוא יחזיר לנו עבודת בית המקדש כו'", ומזה מוכן שבחודאי מתקיימת תפילה זו "בלי שום ספק וס"ס בעולם" (ש"הרי ספק ברכות להקל משום חשש ברכה לבטלה") - ע"ד המבואר באגנה"ת (פי"א) בשייכות לברכת "גואל ישראל".

(38) ביהמ"ק נצחי (באופן ד"סלה", שאין לו הפסק) - בנינא דקב"ה" (זהר ח"א כח, א. ח"ג רכא, א), בגאולה הנצחית שאין אחריה גלות.

ד. על-פי זה יש לבאר גם קשר ושייכות הולדתו של אדמו"ר מהר"ש, בעל ההוראה ד"לכתחילה אריבער", להתחלת חודש אייר (ב' אייר), החודש של ספירת העומר:

עצם העובדה שאצל בני ישראל יש גם אופן הנהגה של "אריבער" (בזמנים ומצבים מיוחדים) – אין בה משום חידוש (כל-כך); עיקר החידוש הוא בהוראה של "לכתחילה אריבער" – שהנהגה של "אריבער" היא לא רק בזמנים ומצבים מיוחדים (לאחרי הקדמת העבודה שבסדר והדרגה), אלא שהתחלה היא בהנהגה ד"אריבער", ועל-ידי זה נעשה גם ההמשך שלאחרי זה באופן של "אריבער", שכל ענייני העבודה (גם העניינים שבסדר והדרגה) נעשים באופן של "אריבער" – כמודגש בחג הפסח וספירת העומר, שהתחלת עבודת בני ישראל (החל מלידת עם ישראל בחג הפסח³⁹) היא באופן של דילוג וקפיצה ("אריבער"), ונמשכת ופועלת גם בעבודה שעל-פי סדר והדרגה בספירת העומר. ועניין זה מרומז בהולדתו של בעל ההוראה ד"לכתחילה אריבער" בהתחלת חודש אייר, החודש של ספירת העומר – ללמדנו שהנהגה ד"אריבער" חודרת גם בענייני העבודה שבסדר והדרגה, כבספירת העומר, ובספירת העומר עצמה – בימי החול גם כן, לאחרי סיום חג הפסח וכל חודש ניסן, ולאחרי ראש חודש אייר (ב' אייר), כיוון שהתחלה ("לכתחילה") היא באופן של "אריבער".

זאת ועוד:

כיוון שהתנועה של "אריבער" אינה עניין חד-פעמי, אלא עניין תמידי, שחודר בכל ענייני העבודה, מובן, שמזמן לזמן הולך ומיתוסף בתנועה ד"אריבער"⁴⁰, היינו, שהתנועה של "אריבער" עצמה היא באופן של התחלה ("לכתחילה אריבער"), ומזמן לזמן הולך ומיתוסף ב"אריבער" בעילוי אחר עילוי, דילוג וקפיצה לגבי דילוג וקפיצה שלפני זה.

וגם עניין זה מרומז בהולדתו של בעל ההוראה ד"לכתחילה אריבער" בהתחלת חודש אייר,

(39) ראה יחזקאל טו, ד ובמפרשים שם.

(40) שהרי בכל ענייני קדושה ישנו הציווי "מעלין בקודש" (ברכות כח, א, וש"נ), ועאכו"כ בעניין של קדושה שהוא מלכתחילה באופן ד"אריבער".

החודש דספירת העומר – ללמדנו שגם לאחרי שישנו כבר העילוי של "אריבער" עד עתה, לאחרי חג הפסח והתחלת ספירת העומר, עד שכבר עברו שני שבועות ("כפליים לתושיה"⁴¹), ונמצאים כבר בשבוע השלישי וביום השלישי⁴², צריך להוסיף עוד יותר בהנהגה של "אריבער", "אריבער" לגבי "אריבער"⁴³.

ויש לומר, שעניין זה קשור עם הספירה הפרטית של ב' אייר, תפארת שבתפארת⁴⁴ – כי, מידת התפארת היא מידתו של יעקב הנקרא בריח התיכון המברח מן הקצה אל הקצה (מרום המעלות ומדרגות עד סוף כל דרגין⁴⁵), ועל-ידיה נעשית העבודה באופן של "לכתחילה אריבער", ובשתי הקצוות – שהתחלת העבודה ("לכתחילה") היא באופן של "אריבער", וגם שה"אריבער" הוא התחלה בלבד ("לכתחילה"), כיוון שהולך ומיתוסף בתנועה של "אריבער" בעילוי אחר עילוי עד אין-סוף, היינו, שהתנועה של "אריבער" היא מרום המעלות ומדרגות עד סוף כל דרגין.

ה. ויהירצון שקבלת ההחלטה טובה להוסיף בהנהגה של "לכתחילה אריבער" תביא תיכף את השכר האמיתי – הדילוג והקפיצה ("אריבער") מהגלות אל הגאולה, וזוה באופן של "לכתחילה אריבער", מבלי להמתין להוספה עוד ב"מעשינו ועבודתינו", ובפרט שכבר נשלמו מעשינו ועבודתינו, וכבר "כלו כל הקיצין"⁴⁶.

(קטעים מהתוועדות שבת פרשת תזריע מצורע, ג' באייר ה'תש"ג. התוועדות תש"ג, כרך ג עמ' 131-120)

(41) ל' הכ' – איוב יא, ו.

(42) להעיר מהשייכות למתן תורה – "אוריין תליתאי לעם תליתאי כו' בירחא תליתאי ביום תליתאי" (שבת פח, א).

(43) להעיר מהידוע שכמה מה"משכים" המפורסמים (לדוגמה: והחרים – תרל"א, וככה – תרל"ז. מצה זו – תר"ם) בתורתו של אדמו"ר מהר"ש התחלתם בחג הפסח – שבזוה מרומז ב' עניינים הנ"ל: (א) ההתחלה היא באופן ד"אריבער", (ב) לאחרי ההתחלה באופן ד"אריבער" ישנו "המשך", שהולך וניתוסף בהעניין ד"אריבער" ("המשך" דחג הפסח) בעילוי אחר עילוי.

(44) ראה "היום יום" שבהערה 4.

(45) ראה תניא פ"ג, אגה"ק ס"ו, ובכ"מ.

(46) סנהדרין צז, ב.

ראייה מפורשת אם כן, שהליסטים מוסר נפשו בצורה נחרצת – "מעמיד עצמו בסכנה".

אם קבלה היא, נקבלה

בעניין ההסתמכות על ספרי קבלה והזהירות בכלל הספרים, כותב כ"ק אדמו"ר (אגרות קודש כרך יא עמ' קסז):

האחרונים לא רצו להכנס במקום הספק, מה שאין כן הבעל שם טוב הרב המגיד ורבינו הזקן וממלאי מקומם – שהיתה להם בזה קבלה איש מפי איש... ידעו באיזה עניינים יש לסמוך... (וראה עוד במקומות שהובאו ב'המלך במסיבו' כרך ב' עמ' רצב. ועוד).

ולהעיר מעין זה ממה שכתב הרה"ק בעל 'דברי חיים' (מצאנז) בשו"ת שלו (ח"ב יו"ד סי' קל): "אולם אין דעתי נוחה בענייני הקבלה הנמצאת בספרים ישנים, אפילו מביאן אדם גדול, כי דשו בהמכתבים [כ"ה בנדפס ואולי צ"ל: בכתבים] רבים מכת הש"ץ [=שבת צבי] ימ"ש ואפיקורסים, וכתבו לתוך ספרים ישנים דברים בדויים ואפיקורסות כאשר ראו עיני, והגדול המביאן הוא שלא בכוונה רק שהעתיק מספרים, ודעתי אין נוחה לשמוע רק הספרים אשר הורינו רבותינו תלמידי בעש"ט ז"ל לא זולת".

מובן שיש לחלק בין "במקום הספק" שבמכתב כ"ק אדמו"ר לבין חששו של הדברי חיים [וכן צריך ביאור למי כוונתו "והגדול המביאן הוא שלא בכוונה רק שהעתיק מספרים"]. מכל-מקום המסקנה זהה – כי רק על הבעש"ט ותלמידיו ניתן לסמוך בכגון דא.

'שהחיינו' מכל הלב?

בביקור הגאונים זצ"ל רבי אברהם הכהן שפירא ורבי מרדכי אליהו – הרבנים הראשיים דאה"ק ת"ו בשנת תשמ"ט (תורת מנחם התוועדות תשמ"ט כרך ג' עמ' 127), הקשה כ"ק אדמו"ר שצריך עיון הטעם לכך שאין נוהגין לברך ברכת שהחיינו מי שרואה את חברו לאחר ל' יום.

והנה באמת מפורש בהלכה (שו"ע סימן רכה, א) שברכת שהחיינו זו "הוא שחביב עליו הרבה ושמוח בראיתו", וכמפורש בשאלות ותשובות תרומת הדשן חלק א סימן לו: "דדוקא שהוא חביב" ו"במידי דמשמח תליא מילתא". ואדמו"ר הזקן בסדר ברכות הנהנין מביא כל זה בפ"ב הי"א: החביב עליו הרבה ושמוח ונהנה בראיתו... הנאה ושמחת הלב בראיית פניו".

ובאשל אברהם (בוטשאטש) סימן רל סעיף ד כתב: "וכן נשתקע מלברך שהחיינו והטוב והמטיב על ראייתם את עצמם זה עם זה וטוב רק בהרהור או בלשון חול". וכן ב'בן איש חי' פרשת עקב יד: אך לא נהגו לברך אלא בהרהור.

ואמנם בספר 'דרכי חיים ושלום' – הנהגות הרה"צ וכו' ממונקאטש – סי' רס התייחס לשאלה זו כמו גם לברכת מחיה מתים לאחר י"ב חודש, וכתב:

"כיון דבעינן דוקא חבירו החביב עליו הרבה כנוכר, והנה בעוונותינו הרבים בגלותנו קנאת איש מרעהו ושנאת חנם או תולדה דקנאה וכיוצא, לפנים יסביר לו ויגנוב דעתו, ורובם ככולם נתפסו בשק הלז. וכשהיה המנהג על פי הלכה לברך על חבירו החביב עליו כנוכר שהחיינו אז יברכו ברכות לבטלה מאה פעמים ויותר בכל יום, כי אם לא יברך אז בעל-כרחו שאינו חביב עליו ואז יגרום לו רעה... ועל כן יתירו לעצמן משום דרכי שלום בכל עת... ובאמת יברכו ברכה לבטלה לאין קץ... ומשום לאו דלא תשא לשמו הגדול יתברך על כן מנהג ישראל תורה אולי מטעם חכמי הדורות משום לא פלוג שלא לברך בזה כלל כנוכר" [הדברים הובאו שם מספרו של הרה"צ נמוקי אורח חיים סי' רכה].

ונשאלת השאלה מדוע לא התייחס רבינו לכל דברים אלו – במיוחד לאור העובדה שספרי הרה"צ ממונקאטש היו ידועים וחביבים אצלו כידוע?

אך דומה שהתשובה ברורה היא:

הגאון הגדול רבי אברהם שפירא זצ"ל ניסה אכן באותו מעמד ליישב (ברוח דברי הרה"צ ממונקאטש) באומרו: "אולי הטעם הוא מפני שיש

שער הנו"ן - 'עסק' עם עצמות ומהות!

מניין הכוח להתגבר על כל קשיי הגלות?

כדי שיהיה בכוחם של בני ישראל לעבור את הגלות והשיעבוד, שלא יאבדו חס ושלוש בגלות, ואדרבה, שינצלו את גלות מצרים, שעלידי זה תהיה הכנה והקדמה למתן תורה, כמו שכתוב, "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה" – הרי זה נעשה עלידי זה שבגלות מצרים גופא היתה ההנהגה עם בני ישראל באופן שלמעלה מהטבע: "פרו וירצו וירבו ויעצמו במאוד מאוד".

ובעניין זה נכללת גם ההנהגה שלמעלה מהטבע ביחס לילדים הקטנים שנוולדו במצרים – כמסופר במדרשי חז"ל שהקב"ה היה "מלקט להן שני עיגולין, אחד של שמן ואחד של דבש, שנאמר ויניקהו דבש מסלע ושמן גו", ועלידי זה הם – הילדים – הכירוהו תחילה בזמן קריעת ים סוף, ועד ש"ותימלא הארץ אותם", היינו, שכל ארץ מצרים נתמלאה בבני ישראל ("איבערפול מיט אידן"), ועד שלא היתה שום נקודה בכל ארץ מצרים שלא היתה חדורה בבני ישראל.

[...] ידוע שכל הגלויות הן בדוגמת גלות מצרים. ולכן, כשם שבגלות מצרים היה עניין הקדמת רפואה למכה, עלידי "ותימלא הארץ אותם", שבכל ארץ מצרים לא היתה שום נקודה שלא היתה חדורה בהנהגה עם בני ישראל באופן שלמעלה מהטבע, ועניין זה היה נתינת כוח לבני ישראל שיוכלו לעבור את הגלות – כן הוא גם בגלות זו, הנה מבלי הבט על כך שנמצאים במצב של חושך כפול ומכופל כו', אין להתפעל מכך; יש לדעת ש"ותימלא הארץ אותם", שאין שום נקודה בגלות, לא בעניינים גשמיים ואפילו לא בעניינים חומריים, שאינה חדורה במציאות של בני ישראל ובדרך ההנהגה שלמעלה מהטבע.

וכשם שגלות מצרים היתה הכנה לגילוי מתן תורה – כך גם גלות זו היא הכנה לגילוי שלעתידי לבוא, שיהיו באופן נעלה יותר מגילוי מתן תורה שלאחרי ועלידי יציאת מצרים, כמו שכתוב "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", "נו"ן פלאות", היינו, שאז יתגלה גם שער הנו"ן שלא נתגלה במתן תורה, כידוע שבמתן תורה (שלאחרי גלות מצרים) נתגלו מ"ט שערים בלבד, ולכן בספירת העומר (שהיא הכנה למתן תורה) סופרים מ"ט ימים, כיוון שצריכים להתכונן רק לגילוי מ"ט השערים בלבד, מה שאין כן לעתידי לבוא יתגלה גם שער הנו"ן, שהוא מהות ועצמות אין סוף ברוך הוא.

וכאשר יודעים את גודל העילוי שגלות זו היא הכנה אליו, מ'זוייסט מיט וועמען מען האט דא צו טאן ("יודעים עם מי כאן מתעסקים"), עם עניין החמישים, עצמות ומהות אין סוף ברוך הוא – הרי מובן שאין מתפעלים מכל ההסתרים כו', כיוון שיודעים שישנה נתינת כוח מעצמות ומהות לעבור את קושי הגלות (עלידי "ותימלא הארץ אותם"), ולזכות לגילוי "אראנו נפלאות" – ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר".

(מהתועדות שבת קודש פרשת שמות, מברכים החודש שבט, ה'תשט"ז – בלתי מוגה; תורת מנחם כרך טז, עמ' 15-13)

כתב מאמר דא"ח... כשגדל כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מסר לו אביו את המאמר ואמר: הא לך "נשיקה חסידית" (וראה במדור זה בגליון תש"ס).

ב'כרם חב"ד' גליון 3 הובאו דברי הרה"ח ר' משה רוזנבלום (תר"י – תרפ"ח) שכתב לבנו ר' חיים יוסף ז"ל "אביך שמעולם לא נשק אותך... כדרך החסידים המעולים שעצרו בעד רגשותיהם ורצונותיהם הטבעיים, ולא הביאום לכלל גילוי ופורקן.

ומצינו כן לעוד גדולי ישראל כגון: א) בעל מחבר ספר יסוד ושורש העבודה (רבי אלכסנדר זיסקינד מהורדנא) מעיד בצוואתו (יסוד ושורש העבודה עמ' כג) סימן מג: "מעיד אני על עצמי, אף שהיה לי בנים רבים... לא נשקתי אחד מהם לעולם...". אך שם הנימוק הוא ביטול תורה!

ב) הגאון האדר"ת ז"ל מעיד על עצמו ב'נפש דוד' אות נח: "מעודי נזהרתי שלא לנשק את בניי" אך שם הוא דווקא "במקום שיש בו ספר תורה וספרים" (ועיין שם עד היכן הגיעו הדברים).

והנה מאותה הלכה שהרבי הצביע עליה (ראה במדור זה בעבר) ב"קיצור שולחן ערוך" סימן יג סעיף א ("דיני קדושת בית הכנסת ובית המדרש") "אין לנשק בהם בניו הקטנים שאינו ראוי להראות שם אהבה אחרת זולת אהבת השם יתברך שמו" משמע, שזהו אכן צורך טבעי ואמיתי של האב והבן, אלא שנאסרה בבית כנסת ובית מדרש.

– ושאינה הנהגות גדולי ישראל הנ"ל, שהחמירו על עצמם. וכך גם משמע מהשיחה הנ"ל ש"נשיקה חסידית" זו הייתה עניין מיוחד לשעתו. וק"ל.

מסירות נפש של 'גנב'...

ב"היום יום" ג' אייר איתא שהרה"צ ר' משולם זוסיא זצ"ל מאניפולי למד כמה דרכים בדרכי העבודה – עבודת ה' – מנגב, וביניהן ש"מעמיד עצמו בסכנה".

ויש לציין לרמב"ם הל' שכירות פרק ג' הלכה ד': "ליסטים מזויין הרי הוא אונס ואפילו היה הרועה מזויין ובא לו ליסטים אחר מזויין הרי זה אונס שאין הרועה מוסר נפשו כליסטים".

והנה בכמה קהילות קודש היה נהוג מקדמת דנא לשגר טבעת לכלה – לפני החתונה (ראה שו"ת מהר"י ווייל סימן סה ובכמה מקומות).

וכן 'מעשה רב' של הצמח צדק כמו בא בקונטרס דברי ימי הרבנית רבקה זי"ע נבג"מ שמסר הצ"צ לכלתו המיועדת לבנו בערב התנאים (אות כב): "ויצא כ"ק רבינו לקראתם בחדרו גופא ובידו מתנות להכלה. טבעת ובראש [=סיכה]".

ונראה להסביר את חידושו של הרבי לשלילת הדבר, ובהקדים מה שמו בא בספר 'פחד יצחק' ערך סבלונות – מעשה שאירע כרקע שעל פיו תובן אולי הסיבה מדוע בא הרבי לבטל המנהג. וכך מובא שם:

"ומעשה בכהן ששידך יתומה ושלח לה הטבעת כמנהג המקום, ויהי כי ארכו לה הימים בפשע המשדך קבלה קידושין מאחר בלי חזרת הנישואין בפני בית דין כמנהג... וכו".

כלומר: מדובר היה בשידוך עוד קודם הנישואין, ולאחר מכן היה מעשה פעולה של שיגור טבעת בשייכות לקידושין, והתוצאה הייתה שאחר כך קיבלה קידושין מאחר – ללא חזרה הלכתית וכו'.

באותה הזדמנות (ש"פ תשא תשמ"א) הביע הרבי את דעתו בפומבי גם על כך שאין לכתוב ולהתבטא בתואר "אירוסין" עד שיהיו אלו אירוסין (נישואין) בפועל. וגם לזה שייכות להנ"ל. בנוסף, בפוסקים ישנם הסבורים שגם הענקת מתנות לכלה לא יהיו באופן ישיר (ובשמו) של החתן אלא מצד הוריו וכו', וכל זה כדי להרחיק מחשבות אלו.

ולכן דווקא בדורנו שבוודאי גדלה בו עם הארצות במיוחד, שלל הרבי נתינת טבעת שהיא לכל הדעות בשייכות לקידושין לפני החתונה, וק"ל.

נשיקה חסידית

בלקוטי שיחות (כרך א' עמ' 138) ובתורת מנחם ה'ש"ת (כרך א' עמ' 4) נאמר על אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע שנמנע בהזדמנות מסוימת מלנשק את בנו כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, ותמורת זה

האם יש לברך שהחיינו בראיית חברו?

על התבטאות נדירה בדברי הרבי בשיחה הנודעת – בעקבות כ"ח ניסן... • מה עושה 'וונני' בסוכה? • מתנות עד לנישואין – רק לא טבעת • בענייני קבלה – הסתמכות על הבעש"ט ותלמידיו בלבד • הסבר מקורי לדברי הרבי בביקור הרבנים הראשיים • ומתי במיוחד יש לעשות תשובה? • מסדרת 'יסודתו בהררי קודש'

קראתי ואין עונה!

בשיחת כ"ח ניסן התנש"א הנוקבת התבטא הרבי בעניין הגאולה (לפי סרט הקלטה): "כל מה שנעשה עד עתה היה להבל ולריק" (ונשמט בשיחה המוגהת).

דברים אלו הם לכאורה על-פי לשון הכתוב ישעיה מט,ד: "ואני אמרתי לריק יגעתי, לתוהו והבל כוחי כיליתי, אכן משפטי את ה' ופעלתי את אלוקי". והנה איתא במדרש (בראשית רבה פרשה ס"ב ב') כי בפטירת רבי אבהו הראוהו מן השמים "ג נהרות אפרסמון. ותמה רבי אבהו: אלה למי? והודיעוהו שאלה מיועדים לו לעולם-הבא. שאל רבי אבהו: כל אלה לאבהו? – בצטטו לשון הפסוק הנ"ל "ואני... אלוקי". ובמפרשים תמהו: וכי איך עלה בדעתו של ר' אבהו שכל עמלו ויגיעתו כל ימי חייו היו לריק ולא יקבל שכר כלשהו?...

מובא על כך בספרים בשם הרה"ק ר' בונים מפשיסחא, שר' אבהו התכוון לאותם מעשים שעשה בחייו ולא הצליח בהם, כגון מה שהוכיח את בני דורו לחזור בתשובה ודבריו, לכאורה, לא

נשאו פרי. אולם מן השמים הראוהו שאף זה לא היה לריק, ומכיוון שעשה את השתדלותו – יקבל על כך שכר שלם [ועיין זח"א סט,א על הפסוק "בשוא גליו אתה תשבחם"].

עם זאת התבטא כן כ"ק אדמו"ר, כי מכיוון שכל ענינו להביא גאולה, ועדיין הוא בכדי שיעשה, אם כן הייתכן שמישהו עדיין לא בא!

גוי בסוכה?

בהתוועדות ליל שמחת תורה תשמ"ב (התוועדות תשמ"ב כרך א' עמ' 228) הסביר הרבי את ההבדל בין עבודת ה' של בני ישראל בחג הסוכות לזו של שמיני עצרת ושמחת תורה. עבודת חג הסוכות משפיעה גם על אומות העולם, בעוד שלעבודת שמיני עצרת ושמחת תורה אין שייכות (ישירה, והתעסקות) עם אומות העולם ("ישראל ומלכא בלחודוהי").

הרבי התבטא:

ואף על פי שידוע הפתגם מה היא שייכותו של "יון" ל"סוכה", ועל דרך זה מהו שייכותו של "יון"

ל"שמחת בית השואבה" – אף על פי כן, הרי כללות עבודת בני ישראל בחג הסוכות היא באופן שיש להם שייכות עם אומות העולם, עד שמקריבים כנגדם ע' פרים כו'.

ושמעתי מתמיהים, למה התייחס הרבי לאותו פתגם (עממי?) "מה היא שייכותו של 'יון' ל'סוכה'", עד כדי שראה צורך ליישבו!?

ובכן, מן הצורך להדגיש כי אין זה פתגם בעלמא, שכן אכן ישנן דעות שאין להכניס גוי לסוכה. ולכאורה כן מפורש גם בזוהר (ח"ג קא,א): "כתיב 'כל האזרח בישראל ישבו בסוכות', כל מאן דאיהו משרשא וגזעא בישראל ישבו בסוכות תחות צלא דמהימנותא, ומאן דליתיה מגזעא ושרשא קדישא דישראל לא יתיב בהו, ויפוק גרמיה מתחות צלא דמהימנותא".

וב'שפתי כהן' (ש"ך) על התורה (אמור כג, שם): "צריך לשבת בה באימה וביראה... ולא יכניס לתוכה ע"ג [עובד גלולים], שהסוכה היא צלא דמהימנותא, וע"ג לית ליה מהימנותא ואז בורחת הקדושה, ושבעה הצדיקים מקללים קללות נמרצות... כל שכן אם בא כותי".

וכך מובאת הנהגתו של הרה"ק רבי פנחס מקוריץ (אמרי פנחס מועדים אות קס"ח): "היה מקפיד לבל יכנס ערל אל הסוכה...".

והצביעו על מקור באחד הפיוטים הקדמונים המיוחסים במחזורי חג הסוכות – כי אקח מועד (ביום ב' דחג הסוכות קודם קדושה) "וזר לא יהיה במוצאותיה, ונכר לא יעבור בתוצאותיה, וערל לא ישתף במחיצותיה, ועובד אליל לא ירמס בחצרותיה, ולאום לא יערב בחוצותיה, כי אם עמוסיו נוצרי עדותיה", אשר פירשו כמה מן המפרשים (מעשה אורג בשם הראב"ן והמפרש), שזר (גוי) אסור לישב בסוכה ואפילו גר שנתגייר ועדיין לא טבל וכו'.

וכן פירש הרה"צ בעל מנחת אלעזר ממונקאטש בספרו שער יששכר (מאמר ימי החג אות ה') את תפלת יעקב אבינו ע"ה (וישלח לב, יב) 'הצילני נא מיד אחי מיד עשו פן יבוא והכני אם על בנים' שהנה הכוח של סוכות הוא על ידי יעקב אע"ה, בבחינת ויעקב נסע סוכותה כמבואר בזוהר הק' (פרשת אמור – ק,ב) ואזי בעי קוב"ה למיחדי בבנוי בלבד, כי עשו איתפרש מיניה ולכן התפלל

פן יבוא עשיו שהוא נכרי 'והכני אם על בנים' כמו שכתוב בתיקונים שהסוכה היא בחינת אם על בנים בסוד והאם רובצת כו', וזהו שביקש שלא יכנס בחינת מגע נכרי לתוך הסוכה.

ואם כי ישנם החולקים ודנים בכך (ראה מנחת סולת על ה'מנחת חינוך' ח"ב להג"ר דוד צבי זעמאן זצ"ל אבד"ק דוקלא (זקנו של הרה"ג רבי פינחס הירשפרונג זצ"ל אב"ד מונטריאל [הערת הכותב: הרבי אף כתב הערות על הספר – ראה שמן ששון מחבר"ד כרך א' עמ' 173-4]) – הקדמה אותיות ז"ח), מאידך הובא הדבר בכמה ספרים, ולכן התייחס לכך הרבי.

כדוגמה לכך ניתן לראות כמה דייק הרבי כשאמר בקשר לשמחת בית השואבה:

השמחה והריקודים של "שמחת בית השואבה" היא באופן שרוקדים ברחוב לעיני אומות העולם, שגם הם יראו את שמחת בני ישראל... אך לא הזכיר שנכנסים לסוכה.

[וראה גם ספר התולדות אדמו"ר הזקן כרך ב' עמ' 421 (מליקוטי דיבורים) אודות חג הסוכות תקמ"ז שהיה חורפי ומושלג ביותר; וציווה רבנו הזקן לספר למשרת הנכרי 'קומזא' שצריכים לאכול בסוכה וכל זמן שהשלג מונח על הסוכה אסור לאכול שם, וקומזא הוריד את השלג מעל הסוכה כו'. – אם כי ייתכן שלא נכנס לתוך הסוכה לשם כך (או כפי שמצינו בכמה ספרים שגם אם נאלץ הגוי להיכנס יש למעט שהייתו שם)].

שלילת הטבעת

בשנת תשמ"א הורה הרבי במכתב (ליקוטי שיחות כרך יט עמ' 510): "מטעמים מובנים כדאי לדעתי שבמתנות לכלה לפני הקידושין לא תהיה טבעת".

וביאר זאת בהתוועדות ש"פ תשא תשמ"א (שיחות קודש תשמ"א כרך ב עמ' 512, סעיף נב) שעם היות שאין הכוונה בזה לשם קידושין, מכל מקום הרי נתינת טבעת הוא בשייכות לקידושין, ואם כן יתכן שהיא נהיית בכך אשת-איש ותוצרך לגט אם יבטל השידוך. ובאם החתן בעצמו עונד את הטבעת על אצבע הכלה יש בכך חומרה נוספת – עד כאן תוכן דברי קודשו.